

Józef Miąso, Wybrane prace z historii wychowania XIX-XX w., Warszawa b.d., Wydawnictwo Akademickie „Żak”, ss. 215

„Wybrane prace z historii wychowania XIX-XX wiek” stanowią zbiór artykułów pióra Józefa Miąso, które powstawały w latach 1963-1990. Część z nich była już publikowana w „Rozprawach z Dziejów Oświaty” i w „Przełężdziej Historyczno-Oświatowy”. Swoją problematyką obejmują one szczególnie dzieje szkolnictwa i oświaty pozaszkolnej w Królestwie Polskim.

Pierwsza z prac ukazuje rolę szkół realnych po powstaniu listopadowym, które tworzone z inicjatywy carskiego rządu, służyć miały realizacji celów politycznych. Zgodnie bowiem z intencjami władz carskich miały one tłumić aspiracje niepodległościowe polskiej młodzieży i kierować ją do zajęć bardziej praktycznych. Dodatkowo świadectwa ukończenia szkół realnych nie otwierały drogi do studiów uniwersyteckich.

Studium następne autor poświęcił szkołom handlowym w zaborze rosyjskim w latach 1855-1914. Szkoły te były placówkami edukacyjnymi nowego typu, które zaspokajać miały potrzeby zmieniających się stosunków społeczno-gospodarczych. Mniej skrupowane nadzorem niż ówczesne gimnazja ogólnokształcące, cieszyły się szkoły handlowe dużą popularnością wśród Polaków. Niewiele się pod tym względem zmieniło do czasów dzisiejszych, szkoły o tym profilu bowiem nadal są popularne i cenione.

Kolejny artykuł poświęcony został tajnemu nauczaniu w Królestwie Polskim w XIX i XX wieku. Ten swoisty ruch oświatowy był wyrazem samoobrony narodowej, a także wyrazem sprzeciwu wobec rusyfikacyjnej polityki państwa zaborczego. W Królestwie w podziemiu działały nie tylko szkoły początkowe, średnie, ale także uczelnia wyższa, funkcjonowały liczne stowarzyszenia oświatowe. Tajne nauczanie bu-

dziło świadomość narodową Polaków, krzewiło patriotyzm i umacniało wolę walki o niepodległość.

Czwarty z kolei rozdział przedstawia „drogę Mariana Falskiego do pedagogiki”. Drogę nieco skomplikowaną, jako, że bohater rozprawy był absolwentem Politechniki Warszawskiej. Działalność M. Falskiego jest o tyle ważna, że chronologicznie przynależy ona do czasów propagowania na ziemiach polskich haseł „nowego wychowania”, a ponadto Falski jest autorem najpopularniejszego w dziejach polskiej oświaty elementarza.

Następna praca J. Miąso to: „Geneza i rozwój uniwersytetów powszechnych w Anglii. Studium z dziejów oświaty dorosłych”. Autor rozpoczyna ją od dokładnego przedstawienia literatury na temat *University Extension*. Następnie przedstawia wyniki swoich badań, dotyczących przyczyn powstawania, funkcjonowania i wyników działalności angielskich uniwersytetów powszechnych. Autor dostrzega związki pomiędzy przodującą rolą Anglii w Europie, a stopniem wykształcenia angielskiego społeczeństwa.

Ostatni artykuł tomu to: „Szkolnictwo doksztalające zawodowe w Drugiej Rzeczypospolitej. Nauka i praca młodocianych”. J. Miąso przypisuje temu rodzajowi kształcenia ważną funkcję: w czasie gdy szkoła powszechna ze względu na swój niedorozwój nie mogła zapewnić całej młodzieży pełnego wykształcenia, szkoła doksztalająca kompensowała owe braki, „dawała teoretyczną wiedzę zawodową oraz pogłębiała wykształcenie ogólne młodzieży pracującej. Szkoła doksztalująca podnosiła wreszcie ogólny poziom kulturalny młodzieży robotniczej i rzemieślniczej” (s. 215).

Edyta Głowacka